

Преглед на стопанската политика

Седмичник

© ИПИ http://www.ime.bg/pr_bg

В броя ще намерите:

Субсидии за пчеларите – отговорът е не!
Колко автомобили имат държавните служби
Три години социална политика на НДСВ
Сестрите на 60 години

Цитат на седмицата
Ние препоръчваме

Субсидии за пчеларите – отговорът е не!

През седмицата стана ясно, че представители на Българския пчеларски съюз (БПС) са поискали държавни субсидии за производителите и износа на мед. Основанието за това искане са ниските изкупни цени в настоящия момент и невъзможността на стопаните да покрият производствените си разходи. Според председателя на БПС реколтата през 2004 г. е по-слаба от тази през миналата година но въпреки това цените са по-ниски. Според данните, оповестени от БПС, от произведените 12 хил. тона мед през миналата година са изнесени около 9 хил. тона – т.е. около 75% от продукцията е за износ.

Едно от основните правила на свободния пазар, което вероятно е известно на много хора, е, че цената на всяка стока зависи както от предлагането, така и от търсенето и. Това означава, че дори ако търсенето на българския пазар е нараснало, въпреки че няма такива данни, то ако има спад в международното търсене е логично и цената да е по-ниска, тъй като частта от меда, която се консумира в чужбина е доста голяма като дял от цялата. Очевидно е, че медът е търгуема стока и цената му до голяма степен зависи от цената на международните пазари. Тъй като българските производители нямат голямо влияние на тези пазари за тях цената се приема за външно зададена и те трябва да се съобразяват с нея, независимо дали им харесва или не.

Естествено е производителите на определена стока да се опитат да реализират максимална печалба от нея, само че начинът за това не е чрез получаване на субсидии от държавата. За

негативния ефект от субсидиите и от държавната намеса на пазара сме говорили многократно, но отново ще посочим накратко някои от тях.

Типичен пример за намесата на държавата и последствията от нея е пазарът на зърно през последните няколко години. През миналата година държавата се намеси поради ниската цена, а предходните две заради високата. Тези интервенции нито изгладиха колебанията на пазарните цени, нито донесоха някаква съществена полза за производителите или потребителите. Подобен ще бъде и случаят с пазара на мед.

Получаването на субсидия няма да направи производителите по-ефективни или по-конкурентоспособни на международния пазар. Ако веднъж получат такава те ще имат по-големи стимули да увеличат размера на субсидията вместо да намалят разходите си. Целта им ще бъдат повече преференции и държавна закрила вместо повече и по-качествен мед. Това ще допринесе и за по-големи изкривявания на местния пазар и за по-слаба гъвкавост и възможност за реакция при шокове.

Освен това парите за всички субсидии се вземат от държавния бюджет, а източникът за средствата в бюджета са данъкоплатците. Чрез даването на субсидия директно се преразпределят пари от данъкоплатците към производителите на мед, без от това да има никаква полза за първите. Така една малка, организирана група с определен интерес и влияние при вземането на политически решения може да използва своето положение и да получи някаква привилегия или пари за сметка на

голямата неорганизирана група – а именно данъкоплатците, които не могат да защитят интереса си.

Друга негативна последица от изпълнението на подобно искане е, че се създават основания за последващи такива. По този начин всеки производител може при някакви временни трудности в отрасъла си да поиска и съответно да получи привилегия от държавата. Това естествено ще увеличи общата икономическа неефективност, тъй като няма да се позволи на естествения пазарен процес да действа, включително някои от производителите да фалират и на тяхно място да навлизат нови и по-конкурентни. Освен това ще нараснат и разходите за субсидии, което ще доведе до необходимост от по-големи приходи в бюджета и по-голямо преразпределение.

Изводът от всички посочени по-горе аргументи е, че не само не трябва да се отпускат нови субсидии, а трябва да се премахнат и съществуващите в момента такива.

*** ***** ***

Колко автомобили имат държавните служби

През седмицата стана ясно, че според констатациите на Сметната палата със средства, предоставени за реформа в съдебната система са закупувани автомобили. Средствата не са изразходвани според решението на Министерския съвет и Висшия съдебен съвет, а отчетените разходи за коли не са били предвидени в утвърдения от министъра на финансите разчет на капиталовите разходи за 2003 г.

Таблица 1: Моторни превозни средства в държавните структури

Институция	Общ брой МПС	Леки автомобили	Санитарни линейки
Общо	8701	4695	893
Конституционен съд	2	2	
Съвет за електронни медии	3	3	
Държавна комисия за енергийно регулиране	3	3	
Комисия за защита на конкуренцията	5	5	
Министерство на младежта и спорта	32	16	
Министерство на отбраната	182	28	38
Национален статистически институт	40	35	
Комисия за регулиране на съобщенията	35	35	
Министерство на културата	211	41	
Министерски съвет	148	76	11
Народно събрание	97	82	
Министерство на правосъдието	226	94	11
Министерство на труда и социалната политика	195	181	1
Министерство на икономиката	386	226	
Министерство на транспорта и съобщенията	315	279	12
Министерство на образованието и науката	1593	357	
Министерство на регионалното развитие и благоустройството	692	402	
Министерство на здравеопазването	1323	424	820
Министерство на външните работи	465	460	
Министерство на финансите	579	492	
Министерство на земеделието и горите	2169	1454	
Министерство на вътрешните работи	н.д.	н.д.	
Национална служба за охрана	н.д.	н.д.	

Източник: *Държавен вестник*, ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 на МС от 6.02.2004 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2004 г.

Това не е първи случай, в който се случва нещо подобно – в края на 2003 година например Комисията за защита на личните данни реши да закупи скъпи автомобили вместо да възстанови в държавния бюджет 300 хиляди лева (което е около 1/3 от бюджета на комисията). Тогава членове на комисията заявиха, че са били поставени пред избора да похарчат парите или да ги върнат в държавния бюджет и те са решили, че трябва да ги похарчат.

Според постановлението за изпълнението на държавния бюджет за 2004 година държавните служби (министерства, комисии и др.под.) притежават общо 8700 моторни превозни средства, от които около 4700 са леки автомобили (виж таблицата по-горе). Трябва да се има предвид, че в това число не се включват автомобилите на Министерството на вътрешните работи и Националната служба за охрана, които не са обявени, не се включват и автомобилите в общините и държавните предприятия.

Забеляваме, че най-малко автомобили притежава Конституционният съд – само два автомобила. В Конституционният съд има 13 съдии и 32 души администрация, т.е. общо 45 души. Държавната комисия за енергийно регулиране и Съветът за електронни медии имат по 3 автомобила, а Комисията за защита на конкуренцията – 5. Комисията за регулиране на съобщенията и Националният статистически институт имат по 35 леки автомобила, значително повече от другите комисии без да има основателна причина за това.

Най-много моторни превозни средства (2169) и най-много автомобили (1454) притежава Министерството на земеделието и горите. В това министерство работят и значителен брой хора – над 26 000 души, от които 2376 са централна администрация. Тук е уместно да посочим, че в земеделското министерство в Нова Зеландия работят само 70 човека, което недвусмислено показва, че в България това ведомство е прекалено раздуто като брой служители и брой автомобили.

Министерството на финансите има почти 500 автомобила, 460 са в Министерството на външните работи. Това е свързано и с прекалено големия брой служители в двете институции в сравнение с други страни, а по отношение на външно министерство бихме могли да отбележим прекалено многото посолства, които България поддържа в чужди страни.

Министерството на здравеопазването има 820 линейки и освен това още 424 леки автомобили. Това, се дължи на забавената реформа в здравеопазването и на монопола на здравната каса, който позволява да се харчат излишни средства без това да намалява пазарния дял на институцията.

Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на образованието и науката, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на икономиката и Министерството на транспорта и съобщенията също имат значителен брой леки автомобили и други моторни превозни средства без да е ясно какво точно в тяхната работа налага използването на толкова много собствени МПС. Народното събрание притежава почти 100 моторни превозни средства, а Министерският съвет – 148 (от които 11 линейки).

Ясно е, че някои от превозните средства в държавните служби са необходими (например линейки, полицейски автомобили). Няма причина обаче освен тези автомобили държавните служби да притежават още хиляди автомобили, които струват десетки милиони левове и изискват постоянни разходи за консумативи, поддръжка и ремонт.

*** ***** ***

Три години социална политика на НДСВ¹

Преди три години НДСВ спечели парламентарните избори като едно от основните му послания беше в социалната област. Това послание беше най-ясно изразено от Симеон Сакскобургготски в неговото прословуто обещание от април 2001 година за “незабавно и несимволично увеличение на доходите”. В предизборната програма на НДСВ също беше отделено подобаващо място на “социалната сфера”. Естествено възникват въпросите какво се случи през първите три години от управлението на НДСВ, каква беше социалната политика и какви са резултатите от нея.

Предизборната програма

Трябва да си припомним, че Симеон Сакскобургготски заяви участие в изборите

¹ Статията е публикувана във вестник Пари през юли 2004 година.

броени месеци преди датата на изборите. Той не можа да регистрира и собствена партия. Затова не е учудващо, че предизборната програма на НДСВ беше подготвена в кратки срокове и набързо. В социалния раздел на програмата се забелязват няколко неща:

1. Обещава се намаление на данъчната и осигурителната тежест, което да увеличи доходите на работещите.
2. Пълна инфлационна защита на минималната работна заплата.
3. Постепенно разширяване на кръга от инструменти, в които пенсионните фондове могат да инвестират.
4. Увеличение размера на пенсиите, детските надбавки и обезщетения.
5. Активни мерки на пазара на труда за увеличаване на заетостта.
6. Реформа на социалното подпомагане.

Забелязваме, че няма никаква конкретност на обещанията, не се споменава нито едно число – нито за заплати и пенсии, нито за данъци, нито за разходи. Вероятно причината за това е, че авторите на програмата са били наясно, че всяко реалистично число, записано в програмата, ще влезе в противоречие с обещанието за *незабавно и несимволично увеличение на доходите*, дадено от лидера на предизборната коалиция НДСВ. Едно реалистично число щеше да покаже, че дори Симеон Сакскобургготски не може да прави чудеса.

Минималната заплата

Една от първите мерки, предприети от правителството на Симеон Сакскобургготски, беше увеличение на минималната работна заплата от 85 на 100 лева. От началото на 2003 година последва ново увеличение – до 110 лева, а от първи януари 2004 година минималната заплата е 120 лева. Ръководството на НДСВ взе решение за увеличение на минималната заплата на 150 лева през 2005 година, въпреки сериозните възражения от страна на икономистите от Международния валутен фонд. Ако това се реализира кумулативното увеличение на минималната заплата от началото на мандата на правителството ще възлезе на 76%. За сравнение, натрупаната инфлация между 2001 и 2005 година ще бъде около 20%. Следователно правителството увеличи и, както

изглежда, ще продължава да увеличава минималната заплата с темпове, които значително надхвърлят инфлацията.

Подобна политика на реално увеличение на минималната заплата обикновено се води от леви партии, които вярват, че по този начин защитават работещите. НДСВ за кратко се опита да избяга от този имидж на лява партия – в началото на 2004 година министърът на труда Христина Христова заяви, че експертите от нейното ведомство обсъждат премахване на минималната заплата. Няколко месеца по-късно същият министър на труда сподели точно обратното мнение – че минималната заплата трябва да се увеличи и то значително – на 150 лева. Едно е очевидно – министерството на труда няма яснота дори за собствените си схващания по въпроса.

Защо минималната заплата е вредна?

Ако минималната заплата е 150 лева, заради високото данъчно-осигурително бреме разходите за труд на работодателя са с около 1/3 по-високи, тъй като работодателят трябва да плати не само заплата на работника, но и по-голямата част от социалните осигуровки. Така, за да може един работник да получи брутна заплата от 150 лева е необходимо работодателят да направи разход от над 198 лева. За да бъде нает един работник, той трябва да носи и някакъв доход на работодателя, с който той да покрие разходите си за машини, оборудване и т.н. С други думи, при 150 лева минимална заплата работникът трябва да има производителност над 200 – 250 лева, за да има някакъв шанс да бъде нает.

Това означава, че човек, който може да изкарва доход от 170 лева, например, не може да работи легално. Той има три избора – да бъде безработен, да работи в сивия сектор или да стане престъпник. Нито едно от тези неща не е положително развитие за отделния човек или за обществото като цяло.

Хората, които имат производителност под необходимата за получаване на минимална заплата, са работниците с ниска производителност, някои от младите работници и служители (включително тийнейджърите), неквалифицираните работници и служители без опит, хората с увреждания, хората от малцинствените групи. Увеличението на минималната заплата ще изпрати голяма част от

тях в листата на безработните или в сивия и черния сектор. В резултат се увеличава детската и младежка престъпност, възпрепятства се интегрирането на малцинствата и се увеличава бедността и безработицата.

В дългосрочен план проблемите се увеличават – ако младежите започнат първата си работа в сивия или черния сектор те свикват, че законите могат и да не се спазват. А ако пък влязат и в затвора, много от тях ще останат престъпници през целия си живот. От друга страна нископроизводителните работници няма да могат да си намерят работа. Това означава, че никога няма да имат възможност да натрупат опит и съответно да станат по-производителни и да получават по-висока заплата. И повечето от тях ще останат бедни.

По този начин, правителството с увеличението на минималната заплата насърчава безработицата, бедността, престъпността, социалната дезинтеграция и работата в сивия сектор. По отношение на безработните това се потвърждава от данните – според министерството на труда *“като трайно засегнати от безработицата се оформиха групата на младите хора, на лицата с основно и по-ниско образование, ромите, лицата с намалена трудоспособност”* и освен това *“голяма част от [лицата, които са без работа повече от 2 години] са от етнически групи и са без образование и квалификация.”*

Намаление на данъчно-осигурителната тежест

През 2001 година облагането на труда е в размер на почти 41% от разходите за труд на работодателите (при база средна работна заплата). През 2004 година това облагане е намаляло с около 1% до малко под 40%, което се дължи на намалението на ставките по данъка върху доходите. От друга страна, обаче, се забелязва значително увеличение на косвените данъци, което неминуемо се отразява на цените на множество стоки (например акцизите върху горивата дават отражение върху цените на всички стоки, които се транспортират). С други думи, трудно може да се говори за реално намаление на данъчното бреме.

Както посочихме, в предизборната програма на НДСВ се предвижда и намаление на осигуровките. Това обещание беше повтаряно и през следващите години – беше поет

ангажиментът при увеличение на събираемостта на осигуровките размерът им да бъде намален. През 2003 година НОИ отчете увеличение на събираемостта на осигуровките, но въпреки това обещанието за намаление на ставката им не беше спазено. На определен етап започна да се твърди, че намаление на осигуровките е невъзможно. Дори през 2003 година правителството одобри бюджетна програма, предвиждаща увеличение на осигуровките с 2% през 2005 година (в резултат на приближаващите избори и на кампанията за намаление на данъците това увеличение на осигуровките беше отложено за 2006 година).

Пенсионна и здравна системи

Три години след началото на мандата на настоящото правителство установяваме, че няма никаква промяна в начина на действие на пенсионната и здравната системи. И двете остават *държавни монополи*, приходите на които се състоят от *задължителни вноски*. Именно в това се корени и неефективността на тези системи. Те се управляват лошо, защото са бюрократични държавни структури, те осигуряват некачествен продукт (ниски пенсии и недостатъчно качествено здравеопазване), защото не са изложени на конкуренция и струват скъпо, защото всички хора са принудени да плащат независимо от тяхното желание. А в предизборната програма на НДСВ е записано, че монополът на здравната каса ще престане да съществува.

Активни мерки на пазара на труда и безработица

В края на май 2004 година безработните са около 466 хиляди души, докато през май 2001 година те са били 678 хиляди. Следователно за три години безработицата е намаляла с над 200 хиляди души. Трябва да се има предвид, обаче, че около половината от това намаление се дължи на програмата за осигуряване на временна заетост. Тези програми не създават реална дългосрочна заетост на безработните и не променят значимо техните шансове за реализация. Следователно намалението на безработицата е с малко над 100 хиляди души за три години или средно около 30-40 хиляди души годишно. Този темп на намаление на безработните не се различава значително от последната година на предходното правителство

когато намалението на безработицата е с 42 хиляди души.

Причините за намалението на безработицата се свързват основно с умерения ръст на икономиката и растежа на частния сектор, който създава работни места, емиграцията на българи в чужбина, намаление на фиктивната безработица. Въпреки наличието на множество програми на министерството на труда и социалната политика няма сериозни доказателства, че ползите от тях са повече от разходите, които се правят. С други думи, никой не е изчислил дали поддържането на голяма администрация и използването на стотици милиони левове за програми за заетост води до създаване на повече възможности за заетост от използването на тези пари за намаление на данъци. Едно такова изчисление е важно и поради това, че според някои данни от министерството на труда най-скъпите програми за заетост имат най-малък нетен ефект върху заетостта. Бихме могли да посочим, че разходите за активни мерки на пазара на труда, са над 200 милиона лева годишно. С тези средства данъкът върху печалбата може да се намали с около 5%, което вероятно ще създаде повече постоянни работни места отколкото програмите за заетост.

Към мерките на пазара на труда, този път в негативна посока, бихме могли да добавим и въвеждането на задължителна регистрация на трудовите договори и минимални осигурителни прагове. Като резултат от тях има увеличение на административната намеса в икономиката, повече разходи на фирмите за работа с бюрокрацията, по-негъвкав пазар на труда, повече преразпределение през държавния бюджет.

Нарастване на доходите

Имайки предвид обещанието на Симеон Сакскобургготски за *незабавно и несимволично увеличение на доходите* би било логично да разгледаме как се развива този показател.

По данни на Националния статистически институт през март 2001 г. средната брутна работна заплата за страната е била 239 лв., а през март 2004 г. тя е 292 лв. Следователно номиналното нарастване на средната брутна заплата е около 22% за период от три години. Толкова е нарастването и на нетната заплата (след облагане с осигуровки и данък върху

доходите) - през март 2001 г. тя е 190.1 лв. докато през 2004 г. е 232.80 лв. За три години нарастването на средното равнище на цените е около 16%, а на заплатите – около 22%. Това означава, че повишението на реалните доходи е около 5.6% за три години. Следователно нарастването на заплатите е 1.8% годишно през трите години управление на настоящото правителство. За сравнение – през последните 3 години от управлението на предишното правителство ръстът е почти 3%.

Нарастването на средната пенсия е малко по-високо от нарастването на средната заплата. Социалната пенсия нараства с около 30% за три години. Толкова е и нарастването на средната пенсия. Премахвайки ефекта на инфлацията получаваме 12% реално нарастване на пенсиите за три години. Тоест, нарастването на пенсиите е малко под 4% годишно през мандата на НДСВ досега. Това е по-бавно нарастване от реализираният през последните 3 години от управлението на предишното правителство ръст на пенсиите от около 6%.

Забелязваме, че скромните темпове на нарастване на пенсиите и заплатите показват неизпълнение на основното обещание на Симеон Сакскобургготски – това за *незабавно и несимволично увеличение на доходите*. Дори се забелязва известно забавяне на темповете на растеж на доходите спрямо преходното правителство.

Вместо заключение

В един от вариантите на предизборната програма на НДСВ пишеше *“Убедени сме, че няма по-добра програма за разкриване на нови работни места и нарастване на доходите от това държавата да създаде добри условия за целия бизнес в страната и по-този начин да благоприятства устойчив и икономически растеж”*. Тази убеденост обаче бързо беше забравена при влизането във властта. И в резултат нито скоростта на създаване на работни места нарасна, нито темпът на покачване на заплатите се ускори.

Тъжната констатация, която трябва да направим е, че ако развитието продължава с подобни темпове доходите в България ще достигнат нивата в Европейския съюз след не по-малко от 60 години. Разбира се, винаги има надежда, че нещата ще се променят, че необходимите реформи ще бъдат извършени и в резултат на

това българската икономика ще започне да се развива с по-високи темпове и доходите на българите ще нарастват по-бързо.

*** ***** ***

Сестрите на 60 години

Световната банка и Международния валутен фонд не са в добро здраве, отбелязва The Economist (24 юли 2004г.). Кенет Рогоф, бивши главен икономист на Фонда, предлага курс на лечение.²

Когато двете сестри от Бретън Уудс достигнаха 60-те, непоколебимата любов към МВФ и дори свободната обич към Световната банка, останаха несподелени. В наше време близнаците са под постоянна атака от дясно, от ляво, от центъра и понякога помежду си. Те все още имат да изиграят полезна роля и остават несъмнен плюс за света, но може и би трябвало да бъдат усъвършенствани.

Илюстрация: МВФ и Световната банка

Започвайки със Световната банка, която всъщност е комплексен хибрид от: помощна агенция, дългогодишна кредитна банка за развитие, център за техническо подпомагане. Известно е, че Банката беше зачената основно да подпомогне Европа да се възстанови след Втората световна война и оттук и името на нейния основен „прозорец“ Международна

банка за реконструкция и развитие (МБРР). През периода 1968-1981 г. Банката наводни развиващият се свят с мащабни инфраструктурни проекти, чрез които създаде малко приятели сред зелените или младите анти-глобалисти. Много развиващи се страни обаче, започнаха да натрупат бързо растящи дългове към Банката, докато икономиките им се развиваха по-бавно или се свиваха. Учудващо е, че Банката стана непопулярна сред доста развиващи се страни.

Днес нещата са много по-благоприятни от гледна точка на връзките с обществеността, отчасти благодарение на огромният департамент на Банката (повече от 300 човека), който се занимава с това. Кредитните и приоритети се промениха през последните 20 години, като сега те включват предоставяне на подкрепа за здравеопазването, държавното управление, женските съюзи и образованието, като продължава да отпуска и традиционните кредити за инфраструктурни проекти. Под рубриката „собственост на държавите“ Банката се опитва да изглади политиката на кредитиране и по този начин клиентите имат по-голяма дума в дизайна и.

До тук всичко казано беше положително, лошата новина е, че Банката все още страда от два фундаментални, структурни недостатъка. Това я възпира да реализира своя пълен потенциал. Първият и далеч по-важният проблем е, че тя трябва да поправи своята болна финансова структура. По своята същност Банката е „хедж-фонд, със сърце“. Главният клон на Банката за средно-развитите страни - МБРР - има незначителен внесен капитал. МБРР финансира повечето от своите кредитни дейности, чийто размер е повече от \$ 100 милиарда, чрез заемане. Използвайки своя рейтинг AAA, тя взема на заем от международните капиталови пазари, а след това кредитира развиващите се страни и нововъзникващите пазари с надбавка между 1/2 и 3/4% - по принцип много под лихвения процент, при който биха могли да заемат самостоятелно. Банката използва разликата, за да покрие оперативни си разходи от \$1.5 млрд., включително разходите за над 10-те си хиляди служители.

Ако кредиторите и кредитополучателите са удовлетворени от тези условия, сделките изглеждат взаимно изгодни. Нека обаче, погледнем нещата малко по-задълбочено. Да започнем с нискокачествения портфейл от

² Превод със съкращения на Доротея Шишкова

ценни книжа на развиващите се страни. Той е носител на риск. Фактът, че Банката все още не се е сблъскала с масови фалити, отчасти се дължи на късмет. Разбира се, повечето хора вярват, че групата Г7 от богати страни и техните приятели, биха измъкнали Банката при критични моменти и по тази причина тя запазва рейтинга си въпреки някои не съвсем успешни инвестиции.

Една банка трябва да кредитира

Съществува потенциално много по-сериозен проблем. Банката трябва да кредитира постоянно. Това понякога води до привличане на страни, които вече са взели твърде много заеми. Като например: Латинска Америка през 90-те години, когато се отпускаха всевъзможни кредити и правителствата не успяха да подобрят бюджетните си позиции.

Когато англичанинът Джон Мейнард Кейнс и американецът Хари Декстър Уайт първоначално са проектирали Банката са мислели, че официалният кредитен прозорец ще бъде отворен за т.нар. “липсващи” пазари. Ако двамата бяха все още живи, щяха да забележат колко високо-ликвидни са частните пазари. Банката би трябвало да бъде ограничена до нейната защитно-подпомагаща същност – Международна подкрепа за развитие (IDA). Средствата по IDA трябва да станат 100% директни дарения, вместо 70% както са в момента.

Ако смяната на кредитиране със субсидиране, е толкова убедителна, защо не се приема от политиките? Една от причините е огромното противопоставяне от страна на континентална Европа, където много лидери са загрижени, че прекомерното разчитане на помощите, ще направи Световната банка заложник на Американския конгрес. Гордън Браун направи предложение по този въпрос: страните да издадат ценни книжа (облигации), приходите от които ще бъдат предадени на Световната банка, чрез договор.

Вторият проблем с Банката днес е отговорността и отчетността. Положителна нейна черта е, че страните могат да се обърнат към нейните експерти за помощ, но как може да се определи каква подкрепа трябва да бъде приоритетна за Банката, ако няма обратна връзка от пазара? Банката трябва да следва нови начини за оценка на действията на своята разнообразна гама и да

определя подходяща цена за продуктите си. Най-малкото, което Банката трябва да прави е да следва принципа на добрия лекар: “Първо, не вреди”.

Може ли всичко това да се каже и за МВФ? Дали съветите му са толкова ужасни, колкото смятат някои критици?

Най-постоянният и в същото време най-неясният укор към МВФ е, че фондът настоява все още за режим на строги ограничения по време на кризи на държавния дълг.

Нещата стоят по този начин: страна се обръща към Фонда точно, когато всички нейни кредитори са се оттеглили и когато дори собствените граждани за изгубили надежда. В такава подобна ситуация страната би трябвало да намали бюджетния си дефицит, чрез вдигане на данъците, намаляване на правителствените разходи, с или без намесата на Фонда. Благодарение на специалните кредити на Фонда, такива мерки са по-леки, отколкото трябва да бъдат по принцип.

Основните уроци от последните 40 години на международни финансови кризи, са:

- a) Съществуват лимити до каква степен може да се затварят капиталовите пазари, докато икономиките стават все по-усъвършенствани финансово;
- b) Извънредно негъвкавите валутни режими са рецепта за бедствие, като се поставя еднопосочен път за спекулации.

Много учени твърдят, че самото съществуване на Фонда е довело до увеличаване на международните дългови кризи. Това е възможно, но тези кризи са съществували отдавна преди намесата на Фонда. Турция, Бразилия, Мексико, Аржентина и Венецуела са изпадали в неплатежоспособност, преди да се обърнат към Фонда. Една възможна препоръка към Фонда е да продължава да развива и подобрява своите съвети.

Най-лошият призив от всички?

Вземането на правилните решения за дълговите кризи в развиващите се страни винаги ще бъде трудно. Що се отнася до финансовата структура на Фонда, това е сложен проблем. Фондът би работил по-добре, ако не предоставя кредити. Накратко настоящите ресурси на Фонда възлизат на \$150 милиарда, изглеждащи

достатъчно на предизвикат морален риск (moral hazard) – т.е. да предизвика прекомерно кредитиране, без да са достатъчни за справяне с наистина дълбоки, глобални, финансови кризи. Фондът е прекалено политизиран, за да бъде ефективен кредитор от последна инстанция. Ако неговата финансова структура не бъде променена, винаги ще съществуват случаи като този с Аржентина.

По време на управлението на Клинтън бяха предприети някои неубедителни стъпки в

посока на “ограничения върху достъпа до кредит”, които да попречат на Фонда да отпуска огромни пакети за подпомагане. Ако на Бразилия бяха дадени допълнително само \$15 млрд. през август 2002 г. вместо \$30 млрд. програмата щеше да се провали. Каква полза има от това да хвърлиш на някой въже дълго пет метра, ако се дави на десет метра под водата?

Сестрите от Бретън Уудс са се променяли повече от веднъж през своите първи 60 години. Те могат и трябва да го направят още веднъж...

Цитат на седмицата

Четенето на история ме убеждава, че най-често лошото държавно управление е резултат от твърде много държавно управление.

Томас Джеферсън

Ние препоръчваме

Дейвид Боаз, [Либертарианството - това са идеите, които движат съвременния свят](#)

Институт за пазарна икономика (www.ime.bg):

Георги Ангелов, Мартин Димитров, Светла Костадинова, Красен Станчев, Димитър Чобанов, Доротея Шишкова

© Коментарните материали от Прегледа на стопанската политика са обект на авторско право. От 1 февруари 2003 г. Институтът за пазарна икономика въведе абонамент за правото да се препечатват коментарни материали от бюлетина, за да покрие частично разходите по издаването му.

За връзка и въпроси: Светла Костадинова 943 33 52, 943 49 75; svetlak@ime.bg